„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Kisujság

Megjelent: 1949 szept. 23.

16

Két ostrommal dacolt a negyedszázada elnémult Várszínház

Nem döntöttek még legnevezetesebb színészettörténeti emlékünk sorsáról

Negyedszázada némult el a Várszínház egy tavaszi estén, amikor a végső előadás után utoljára hullott össze a függöny az ősi színpadon. A volt honvédelmi minisztérium ormótlan, nagy kiégett épülete takarja el ez ódonbájú, legrégibb színészettörténeti emlékünket, amelyet II. József rendeletére, a szerzetesrendek eltörlése után, a már évek óta üresen állott *XVII. századi karmelita kolostor templomából építették át színházzá a Budára helyezett „központosító"" hivatalnokai és katonatisztjei szórakoztatására.*

Az 1788-ban megnyílt *német* színházban — *mint vendég* — tartotta első előadását a tragikussorsú *Kelemen László* „Első magyar játszó színi társasága" 1790 október 25-én. *Színészek ajkáról színpadon ekkor hangzott el először magyar szó. Simai Kristóf* németből átdolgozott *Igazházi* című darabját játszották, *Kelemen Lászlóval* a címszerepben.

Két ostrommal dacolt a Várszínház klasszicizáló stílusú, régies szépségű épülete, mely több mint 160 éve áll a hajdani templom helyén. *Izgalmas utcai harcok dúltak itt száz év előtt, Hentzi* tábornok május 21-én a szomszédos — kolostorból átalakított — katonai parancsnoksági épületből indult személyesen rohamot vezényelni a Szent György-térre és a — halálba. *Görgey röppentyűi a színháznak csak a tetejét égették le és 1945 januárjában is a tetőzete pusztult el.* Faalkatrészeit már évekkel előbb kiemelték „légvédelmi okokból", mert a vezérkar hivatalai részére foglalta le. *Maga az épület nem nagyon sérült meg.* Homlokzata — *csúcsán „Budaváros" címerével* —, erkélye, kapubejárata, előcsarnoka és a belső falak, bolthajtások, nagyrészt megmaradtak, sőt a két emléktábla is, a bejárat két oldalán. Jobbról márványtábla figyelmeztet:

„Itt, az egykori budai teatrumban hangversenyezett 1800 május 7-én Beethoven. Halálának századik évfordulóján állította Budapest székesfőváros közönsége, 1927. március 26."

A helyén állott akadémiai márványtábla *a német színháza* emlékeztetett és csak *színészetünk 150. évfordulóján*, 1940-ben, jelölték meg a baloldali domborművű táblán a magyar játékszín emlékét. Beethoven bronz arcélét és a másik emléktábla domborművét is a helyreállítási munkák idejére kiemelték. A szomszédos, egykori katonai parancsnoksági épülettel lépcsőház köti össze a színházat. *Valamikor — külön kapun — ezen jártak fel a „Habsburg-uralkodóház" tagjai a bal 1. számú páholyba.* Jobbról a most hiányzó *híd-folyosó*, az első emelet magasságában, a miniszterelnökség empire-stílusú palotájával kötötte össze a színház épületét.

A magyar színészet a mult század első tizedeiben állandósult fokozatosan a Várszínházban, ahol sokáig csak *mint vendég* szerepelhetett. *Kisfaludy Károly, Vörösmarty Mihály, Szigligeti Ede* darabjait játszották itt a fordított színművek mellett és a magyar színészet nagyjai: *Kántorné, Megyery, Fáncsy, Szentpéteri, Lendvay szerepeltek színpadán.* Maga Szigligeti is fellépett kisebb szerepekben és színész-életrajzaiban megemlékezik a Várszínház akkori viszonyairól is. *Itt volt a Hamlet első magyar előadása és Kántorné, a nagy hős-színésznő ösztönzésére, a Bánk bán első budai előadása 1835-ben.* Előbb a 70-es években, operaelőadások napjain, a Nemzeti Színház, majd *Feleki Miklós* társulata játszott itt és utóbb ismét a Nemzeti Színház tartott hetenként többször előadásokat. Az épület, amelyet egykor *Kempelen Farkasnak*, a „sakkozógép" feltalálójának tervei alapján *Hikisch Kristóf* épített át színházzá, legutóbb 1917 tavaszán tatarozták. *Ezután 1924-ig vidéki társulatok próbálkoztak színpadán, de a budai közönség soha sem tudta megtölteni a színházat, Pestről pedig körülményes volt a közlekedés.* A két háború közt hol *lebontását tervezték, hol — protestáns helyőrségi templommá akarták átalakítani*, míg végre a *Műemlékek Országos Bizottsága műemlékké nyilvánította. A lebontás réme azóta nem fenyegeti.*

A Vár rendezésével megbízott hatóságok *még nem fejezték be terveik elkészítését*, a végleges kivitelezésről döntő külön bizottság tehát nem határozhatott — a többi közt — a Várszínház sorsáról sem. Történelmi multja valósággal kijelöli arra, hogy itt rendezzék be a *hiányzó színészeti múzeumot. Régészeink azt tervezik, hogy előbb feltárják a színpad helye alatt a föld mélyét, mert középkori emlékeket, nevezetes régi sírokat sejtenek ott.*

Tamás Ernő

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Tamás Ernő
Cím: Két ostrommal dacolt a negyedszázada elnémult Várszínház
Forrás: Kis Ujság (1949 szept. 23.)
(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás
Tárgy 792.
Hely Budapest, Várszínház
Idő 1788/1949
Személy
Helyszám

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz. Székesfővárosi házinyomda 1926 — 8891